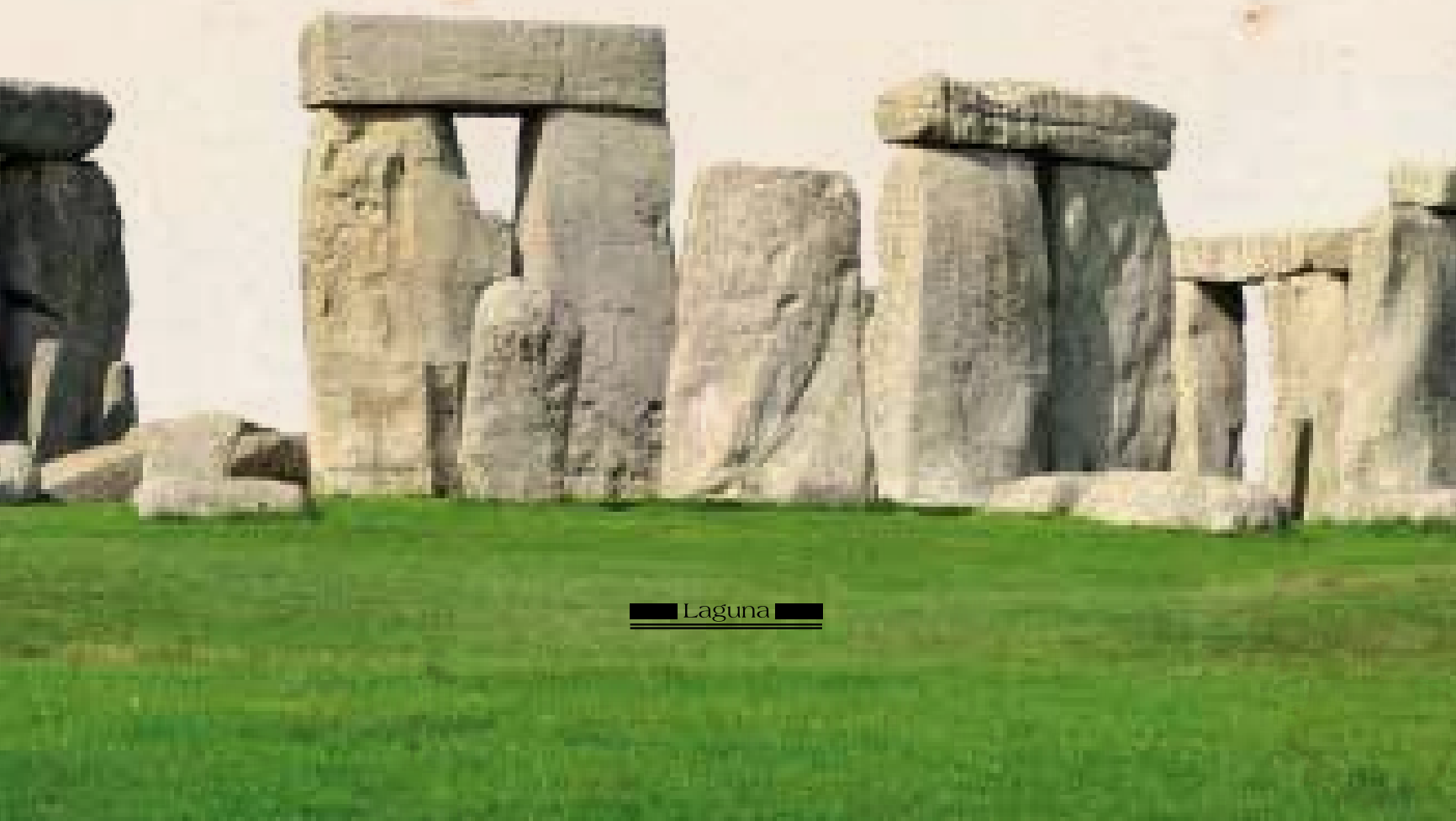

PABLO MARTIN AVILA

ISTORIJSKE ENIGME

PREVELA SONJA LAŠTRO

Naslov originala
Pablo Martín Ávila
ENIGMAS Y MISTERIOS DE LA HISTORIA

Copyright © 2020, Editorial Libsa
Copyright za srpsko izdanje © 2020, LAGUNA

Saradnik na tekstu: Pablo Martin Avila
Fotografije i ilustracije: Shutterstock Images, Gettyimages i arhiva Libse

Za izdavača: Dejan Papić
Lektura i korektura: Anika Dačić
Slog i prelom: Predrag Bujić
Tiraž: 3000
Štampa: Kina
Izdavač: Laguna, Beograd
www.laguna.rs

CIP – Каталогизacija y publikaciji
Народна библиотека Србије, Београд

94(100)(089.3)

АВИЛА, Пабло Мартин, 1980-

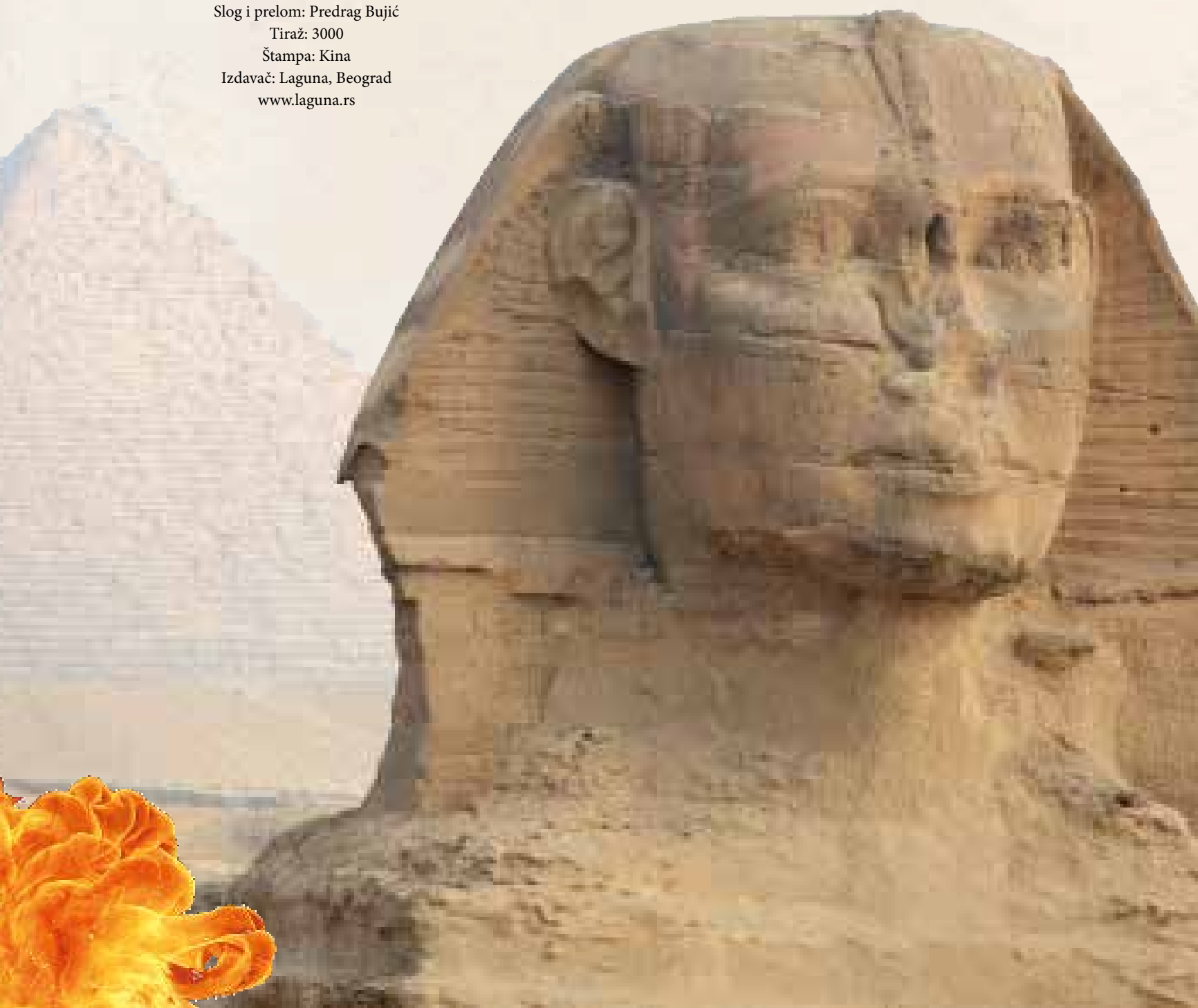
Istorijske enigme / Pablo Martin Avila ; prevela Sonja Laštro.
- Beograd : Laguna, 2020 (Kina). - 160 str. : ilustr. ; 28 cm

Prevod dela: Enigmas y misterios de la Historia / Pablo Martín
Ávila. - Tiraž 3.000. - Registar.

ISBN 978-86-521-3730-5

a) Историја цивилизације

COBISS.SR-ID 13107465

SADRŽAJ:

- O knjizi, 4
- Uvod, 6
- Tragovi stopala iz Laetolija, 8
- Vrata podzemlja, 10
- Menhiri i dolmeni – tajna megalitskih građevina, 12
- Stounhendž: ples džinova, 16
- Mračni simbolizam diska iz Festosa, 20
- Izgubljeni kontinenti i civilizacije, 22
- Eci, ledeni čovek, 24
- Tajne Sahare, 26
- Vulkani i kataklizme: rušilačka moć prirode, 28
- Mohendžo Daro: Izgubljeni grad doline Inda, 30
- Imhotep: arhitekta, lekar i bog, 32
- Misterije piramida, 34
- Mit o Ozirisu: univerzalna legenda, 40
- Velika sfinga u Gizi, 42
- Obelisci i kolosi, kameni džinovi, 44
- Ehnaton, faraon jeretik, 46
- Prokletstvo Tutankamona, 48
- Dešifrovanje jezika bogova, 50
- Izmešteni artefakti u starom Egiptu, 52
- Ratnici od terakote, 54
- Lavirint u Knososu, 56
- Zlatni presek, brojevi i klasična lepota, 58
- Troja: od mita do zagonetke, 60
- Proročište u Delfima, 62
- Mehanizam sa Antikitere, 64
- Zavetni kovčeg, 66
- Svici sa Mrtvog mora, 68
- Sveti pokrov: pravo Hristovo lice, 72
- Vetonski veprovi: kamen, život i smrt, 78
- Misterija Uskršnjeg ostrva, 80
- Sveti gral i Isusove relikvije, 84
- Legenda o kralju Arturu, 88
- Krstaški ratovi i tajne svetih mesta, 90
- Blago katara, 94
- Vitezovi templari, 96
- Codex gigas*: đavolja Biblija, 100
- Enigme gotičkih katedrala, 102
- Grobnica Džingis-kana, 106
- Vojničev rukopis*: nerazumljivi jezik, 108
- Mapa Pirija Reisa: neobjašnjiva kartografija, 110
- Teotivakan, grad bogova, 112
- Mračna moć ljudskih žrtava, 114
- Enigma o Majama, 116
- Pakal Veliki, 118
- Nestanak Maja, 120
- Proročanstvo majanskog kalendara, 122
- Tijavanako, grad sinova Sunca, 124
- Naskanske linije, 126
- Maču Pikču, izgubljeni grad Inka, 128
- Legenda o Eldoradu, 132
- Lov na veštice i masovne čini, 134
- Tajna društva: manjina koja određuje tok istorije, 138
- Ćilibarska soba, 140
- Nakit Marije Antoanete: prevara koja je pokrenula revoluciju, 142
- Džek Trbosek, najčuveniji ubica u istoriji, 144
- Meri Selest*, brod duhova u Atlantskom okeanu, 146
- Čudovište iz Loh Nesa, 148
- Bermudski trougao, 150
- Snežni čovek, 152
- Iši, poslednji Jahi Indijanac, 154
- Dijamant Kohinur, dragulj koji nije na prodaju, 156
- Enigma *Vau!*, da li smo sami? 158
- Indeks pojmova, 160

O KNJIZI

„Uprkos velikom napretku nauke i njenim dostignućima, ona ne može baš sve da objasni, niti će to ikada moći. Možda će rasvetliti mnoge činjenice koje su danas neobjašnjive, ali koliko god se pomerale granice znanja, pred nama će se uvek prostirati beskonačni svet misterija.“ GREGORIO MARANJON

Kao i u vreme španskog naučnika, doktora i intelektualca Gregorija Maranjona, čak i danas, u XXI veku, čovek se suočava sa ograničenjima sopstvenih i naučnih saznanja, kao i sa izazovima tehnološkog napretka, sve da bi objasnio sva prošla i trenutna dešavanja u svetu koji ga okružuje.

Od samih začetaka istorije čovek je bio rastrzan između fascinacije brojnim misterijama iz svog okruženja i intelektualne potrebe da pristupi ovim zagonetkama sa racionalne tačke gledišta da bi pronašao logično, prihvatljivo i razumno rešenje za sve što se oko njega odigrava.

Ali uprkos žaru sa kojim su ljudi pristupili potrazi za odgovorima, već milenijumima postoje pojedine misterije i enigme koje ne mogu biti rasvetljene, te njihove tajne ostaju skrivene bez odgovora, uprkos svim naučnim i tehnološkim dostignućima koja su nam dostupna.

Ova knjiga je kratka zbirka najznačajnijih istorijskih enigmi i misterija. Neke od njih su intrigirale ljude od samog početka – otkako su počeli da se interesuju za svoje poreklo i budućnost. Stranice ove knjige nude čitaocu hronološki pregled najneobičnijih i neobjašnjivih istorijskih misterija.

Želeli smo da ponudimo rekapitulaciju misterija koje su privukle najviše

pažnje tokom vekova, pa su zbog toga poređane prema datumima, što omogućuje i pregled evolucije čoveka; sadrže sažetak dostupnih podataka, analizu koja prikazuje najneobičnije činjenice i jedinstvenost svakog slučaja, kao i teorije i moguća rešenja kojima su ljudi pokušali da ih rasvetle.

Ali kao što je dr Maranjon naveo u XX veku, čitalac će primetiti da su se u mnogim slučajevima, u kojima se naizgled došlo do rešenja zahvaljujući nauci, slučajnosti ili inteligenciji pojedinih, samo otvorile nove mogućnosti za istraživanja koje su najčešće donosile još nedokučivih nepoznanica. Zvuči neverovatno, ali u XXI veku postoji mnoštvo misterija za koje je ponuđeno hiljadu i jedno objašnjenje... Ili nijedno!

Ova knjiga ne izostavlja nijedno objašnjenje datih misterija, koliko god neverovatno ili nemoguće ono zvučalo. U pojedinim slučajevima će čitalac pronaći zadovoljavajuće objašnjenje, dok će se u drugim navoditi misterije koje su i dan-danas nerazjašnjene, sa više nedoumica nego odgovora, pa će svako moći da odluči koja od ponuđenih hipoteza u najboljoj meri rasvetljava slučaj, barem zasad.

Naravno, čitalac će možda odabrati da ostane u neznanju i uživa u skrivenom, nedokučivom svetu, pošto je, u suštini, upravo tu izvor radoznalosti i strasti u svakom istraživanju.

VOJNIČEV BUKOPIS

NEBAZAMLJIVI JEZIK

LOKACIJA: Dolenjski kraj • VARNOST: XV r. • KOTIZNA: nepojasna

Kotiza je izredno težko razumljiva, vendar je včasih celo preprosta. Čeprav je izredno težko razumljiva, vendar je včasih celo preprosta.

Ovo je prvi del knjige, ki opisuje vojniški jezik. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih uporabljajo vojaki. To je zelo zanimivo za tiste, ki želijo razumeti vojno kulturo.

Knjiga vsebuje tudi seznam besed, ki jih uporabljajo vojaki. To je zelo zanimivo za tiste, ki želijo razumeti vojno kulturo.

Portret vojaka iz leta 1918.

Vojniški pes, ki je bil uporabljen za prenos sporočil.

Vojska je imela svoj jezik, ki je bil drugačen od civilnega jezika. Vojaki so uporabljali različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Vojska je imela svoj jezik, ki je bil drugačen od civilnega jezika. Vojaki so uporabljali različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Knjiga vsebuje tudi seznam besed, ki jih uporabljajo vojaki. To je zelo zanimivo za tiste, ki želijo razumeti vojno kulturo.

Knjiga vsebuje tudi seznam besed, ki jih uporabljajo vojaki. To je zelo zanimivo za tiste, ki želijo razumeti vojno kulturo.

Knjiga vsebuje tudi seznam besed, ki jih uporabljajo vojaki. To je zelo zanimivo za tiste, ki želijo razumeti vojno kulturo.

TEOTIVAKAN, GRAD BOBOVA

LOKACIJA: 183 km od Ljubljane • VARNOST: VII r. • KOTIZNA: preprosta

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Teotivakan je ena od mnogih civilizacij, ki so obstajale v Ameriki. Njegovi gradovi so bili zelo veliki in impresivni. Vsebujejo različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Enična piramida v Teotivakanu.

Enična piramida je ena od mnogih gradov, ki so obstajali v Teotivakanu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Enična piramida je ena od mnogih gradov, ki so obstajali v Teotivakanu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

WHITECHAPEL ROAD

LOKACIJA: Whitechapel • VARNOST: I r. • KOTIZNA: preprosta

Whitechapel Road je ena od mnogih ulic, ki so obstajale v Londonu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Whitechapel Road je ena od mnogih ulic, ki so obstajale v Londonu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Whitechapel Road je ena od mnogih ulic, ki so obstajale v Londonu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

LEHMAN O ELOORADU

LOKACIJA: Pevski kraj • VARNOST: XIV r. • KOTIZNA: preprosta

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Zlata maska iz leta 1918.

Zlata maska je ena od mnogih predmetov, ki so bili uporabljeni v vojski. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Zlata maska je ena od mnogih predmetov, ki so bili uporabljeni v vojski. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Zlata maska je ena od mnogih predmetov, ki so bili uporabljeni v vojski. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Whitechapel Road je ena od mnogih ulic, ki so obstajale v Londonu. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Lehman o Elooradu je ena od mnogih knjig, ki opisujejo vojno kulturo. Vsebuje različne besede in fraze, ki jih civilni ljudje niso razumeli.

Zlata maska je ena od mnogih predmetov, ki so bili uporabljeni v vojski. Njena gradnja je bila zelo impresivna in zahtevna.

UVOD

„Ljudi iz svake generacije misle da imaju odgovore na sva bitna pitanja, sa izuzetkom pojedinih misterija koje smatraju da treba rešiti. I misle da su svi njihovi preci bili u zabludi. Koja je verovatnoća da vi pripadate generaciji koja zaista razume stvarnost?“ SKOT ADAMS

Knjiga koja je pred vama sadrži skoro stotinu enigmi i misterija koje su postale poznate tokom istorije. Nabrojane su hronološkim redosledom kako bi bile razumljivije i kako bi se stekla predstava o tome koji se istorijski periodi smatraju najmisterioznijim, najtajanstvenijim i sa najmanje odgovora.

Svaki od navedenih predmeta, bića ili događaja koje ćemo proučavati smešten je u određenu geografsku oblast, vremenski period, a kada je to moguće, opisana je i kultura u kojoj je nastao dati fenomen. Ovi podaci omogućuju da se bolje shvati kontekst u kojem su nastali fenomeni koji se proučavaju. Nakon toga, svaki slučaj je objašnjen na sažet, jasan i pristupačan način. Navode se detalji koji ukazuju na to koliko je svaka od odabranih enigmi neobična, neverovatna i jedinstvena. Čitaocu se nude i detaljnija objašnjenja pojedinih misterija, navode se slični slučajevi u drugim istorijskim periodima, teorije koje potkrepljuju ili opovrgavaju zvaničnu hipotezu, kao i podaci koji omogućuju da prodremo dublje u najmanje rasvetljene delove svakog slučaja.

Knjiga započinje nastankom čoveka, ali se ne bavi milionima godina koje su dovele do nastanka planete Zemlje kakvu danas znamo. Prve enigme se javljaju sa nastankom života, kao i prvim tektonskim silama koje su prouzrokovale velike i neobjašnjive ekološke katastrofe.

Dalji tekstovi proučavaju značaj prvih čovekovih građevina. Megalitski spomenici su bili prve građevine koje su zahtevale određenu tehnologiju i veštinu, a podignuti su sa svešću o onostranosti. U pojedinim primerima navedenim u vezi sa ovim periodom detaljnije se objašnjava važnost trenutka kada je čovek postao svestan toga da se oko njega dešavaju stvari koje on ne može da objasni, pa se stoga okrenuo prirodi, koja tada postaje prvo božanstvo.

Nakon toga proučavamo začetke mitologije u mediteranskim oblastima: izgubljene kontinente, nestanak čitavih zemalja ili civilizacija bez traga. Videćemo i prve pisane tragove koje je čovek ostavio o svojoj prošlosti i neobjašnjiv, iznenadni nestanak čitavih naroda usled kataklizme ogromnih razmera.

Veliki broj primera u ovoj knjizi posvećen je najzračudnijim podacima iz egipatske kulture. Reč je o civilizaciji koja je opstala više od 35 vekova i time postala najdugovečnija civilizacija u istoriji čovečanstva. Iako je veoma dugo Egipat bio političko i kulturno sedište, mnogi podaci su za nas i dalje tajna. Čitalac će moći da istraži Veliku piramidu u Gizi, koja predstavlja čudo arhitekture i simbol je čitave jedne civilizacije, a njena izgradnja i značenje i danas su nam nedovoljno poznati. Hijeroglifi, tajanstveni simbolizam smrti i zagrobnog života, kao i neobični predmeti otkriveni na egipatskim iskopinama vraćaju nas u doba tajni i misticizma.

Grčka mitologija je prethodila današnjoj zapadnoj civilizaciji. Zahvaljujući svom povoljnom položaju na Sredozemlju, Grčka je predstavljala sponu između Istoka i Zapada. Njeni mitovi, savršena arhitektura, matematička otkrića, kao i proročica iz Delfa koja je mogla da predvidi budućnost, skrivaju tajne i misterije koje su vekovima opčinjavale ljude.

Sa druge strane Sredozemnog mora, civilizacija hebrejskog naroda, Božjih izabranika od davnina, razvila je zagonetnu, mističnu tradiciju. Zavetni kovčeg, svici sa Mrtvog mora, kao i život Isusa iz Nazareta još uvek kriju brojne tajne i čitalac će imati priliku da se upozna sa začuđujućim objašnjenjima kojima je savremena nauka pokušala da odgovori na njih.

U knjizi su prikazane i najvažnije zagonetke sa svih kontinenata. Bavi se dubljim istraživanjem nedokučenih misterija starosedelačkih kultura pre otkrića Amerike, iz kojih su potekle legende o Eldoradu i misterioznim naskanskim linijama. Iz Azije smo istakli izgubljeni grad Mohendžo Daro, enigmnu ratnika od terakote i misteriju dijamanta Kohinur.

U nastavku se bavi takozvanim mračnim dobom Zapada. U srednjem veku je nestao deo učenja starog Rima i manastiri su postali jedino mesto gde su se beležili napreci u nauci i otkrićima. U ovom periodu su se odigrali krstaški ratovi, došlo je do pojave katara i templari su pažljivo čuvali najdublje tajne o nastanku hrišćanstva. Arhitektura je verno oslikavala napretke u oblasti

matematike i tako je nastao čudesan novi stil – gotski.

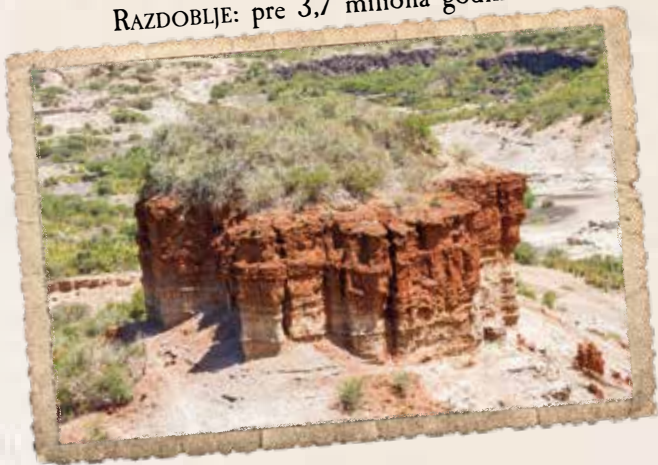
Savremeno doba predstavljalo je pravu eksploziju znanja, ali uprkos tome, tokom decenija su nastajale nove misterije koje su predstavljale izazov za čovečanstvo. Neobjašnjiva „epidemija plesa“ 1518. godine, zagonetni sadržaj mape Pirija Reisa, *Vojničev rukopis* ili zapanjujući nakit Marije Antoanete samo su neki od primera koji se mogu naći u ovoj knjizi.

Karakterističan za XX i XXI vek bio je čudesni napredak u oblasti nauke i tehnologije koji je omogućio da se reše misterije koje su vekovima bile bez objašnjenja. Međutim, i u toku ovog perioda pojavila su se nova mesta, ljudi i događaji koji su doneli toliko novih nepoznanica da ni nauka ni tehnologija nisu mogle da ih objasne. Da bi se bolje upoznao sa ovim dobom, čitalac će se susresti sa neotkrivenim identitetom Džeka Trboseka, koji čak ni forenzičari nisu uspeli da dokuče. Još jedan primer su fantomski brodovi koji su se godinama pojavljivali u Atlantskom okeanu, a pominju se i misteriozno nestali brodovi i avioni u blizini Bermudskih ostrva – još jedna zagonetka koja je ostala nerazjašnjena.

Za kraj smo ostavili enigmnu *Vau!* – čudesni slučaj kada su međunarodne stanice za istraživanja u svemiru pokušale signal koji je bio osnova za možda i najveću misteriju čovečanstva: da li smo sami u svemiru?

LOKACIJA: Laetoli, Tanzanija
RAZDOBLJE: pre 3,7 miliona godina

TRAGOVİ STOPALA IZ LAETOLIJA

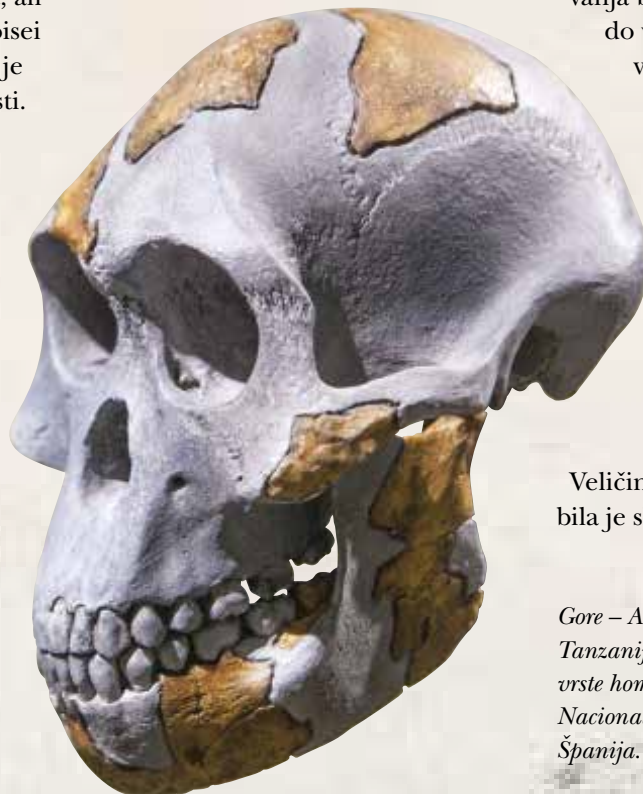
Pedesetih godina prošlog veka grupa paleoantropologa koju su predvodili Meri Liki i njen suprug Luis Liki otkrila je tajnu koja je dugo bila skrivana u jednom mestu u zapadnoj Africi, koje je delimično dovelo u pitanje ono što smo znali o evoluciji čoveka.

Bračni par se već izvesno vreme bavio istraživanjem koje bi moglo da dovede do revolucionarnog otkrića u oblasti evolucije i dotadašnjim naučnim saznanjima. Malo-pomalo, tim Meri Liki je otkrio da je ono što su smatrali samo jednim otiskom stopala zapravo deo tragova koji je ostavila grupa ljudi, najverovatnije porodica. Da čudo bude veće, ti ljudi iz Laetolija su hodali uspravno pre više od tri i po miliona godina. Ovo otkriće je poljuljalo dotadašnje teorije o periodu u kojem su se pojavili hominidi i dovelo je do novih pitanja u vezi sa našom evolucijom. Meri Liki je već učestvovala u mnogobrojnim čuvenim ekspedicijama širom sveta, ali otkriće lobanje australopitekusa boisei u Laetoliju 1959. godine uverilo ju je u paleoantropološki značaj te oblasti. Nakon toga je nastavila istraživanja na nalazištu Oldupaj, gde je došla do svojih najznačajnijih otkrića.

Nekoliko miliona godina pre ovog otkrića cela oblast ovog nalazišta bila je pod vodom. Na tom mestu je bilo veliko jezero koje je s vremenom nestalo usled vulkanskog pepela koje se taložilo u njemu. Zbog naslaga pepela Oldupajski kanjon se smatra jedinstveno dobrim mestom za paleoantropološka istraživanja, pošto je nataloženi pepeo omogućio da se očuvaju raznovrsni fosili i tragovi ljudi.

ŽENA KOJA JE DOPRINELA FASCINANTNOJ ISTORIJI ČOVEČANSTVA

Meri Liki je bila pravi revolucionar kada su u pitanju otkrića o ljudskoj evoluciji. Svojim istraživanjima u Tanzaniji, a onda i u Etiopiji, dokazala je da su se ljudi pojavili mnogo ranije nego što se do tada mislilo. Zahvaljujući njenim istraživanjima u Laetoliju, pronađeni tragovi su klasifikovani i pripisani vrsti australopitekusa afarensis i uspostavljena je veza između njih i Lusi, najpoznatijeg hominida otkrivenog u regiji Afar u Etiopiji, koja je do tog trenutka bila najstariji poznati hominid.

Otkriveni tragovi su zadivili stručnjake iz svih oblasti nauke jer su bili veoma slični ljudskim, ali uz nekoliko neobičnih razlika. Na otiscima stopala se videlo da je peta nešto uža od ljudske, luk je manje naglašen, a palac je zadržao karakteristike životinja koje žive u krošnjama, koje su kod Lusi već potpuno bile nestale. Ovo otkriće je postavilo novu zagonetku i dovelo u pitanje teoriju ljudske evolucije. Hod na dve noge je proistekao iz potrebe da se lakše nosi hrana i sopstveno potomstvo. Ovaj važan proces u evoluciji se odigravao nekoliko miliona godina, ali hominidi su pravili veće skokove u svom napretku. Zaključak svih istraživanja bio je da je uspravan hod doveo do veće fleksibilnosti karlice i ispravljanja kičmenog stuba. Pošto je hodao uspravno, australopitekusa afarensis je mogao da gleda daleko ispred sebe i tako lakše uoči predatore i pobjegne.

Poboljšane motoričke sposobnosti stopala, nogu i kičmenog stuba hominida bile su u kontrastu sa sporim razvojem njegovog mozga. Veličina lobanje hominida iz Laetolija bila je slična šimpanzinoj, a mozak mu

Gore – Arheološko nalazište Oldupaj u Tanzaniji. Levo – Lobanja Lusi, ženke iz vrste hominida australopitekusa afarensis. Nacionalni Arheološki muzej u Madridu, Španija.

je bio vrlo primitivan, pa je način na koji se kretao postavio mnogobrojna nerazjašnjena pitanja teoriji evolucije, umesto da na njih odgovori. Da bi njegov mozak dostigao tri puta veću veličinu, bio je potreban stalan razvoj tokom više miliona godina kada je vrsta već klasifikovana kao homo sapijens sapijens. Zahvaljujući ovom otkriću, naučnici su postavili hipotezu da je rast mozga započeo u vreme porodice iz Laetolija, čime je počeo ključni proces u njihovoj evoluciji.

OD PRAISTORIJE DO UNIVERZITETA

Čarls Darwin je beleške koje je pisao godinama sažeo i objavio pod naslovom „Postanak vrsta“, ali čuveni antropolog nije mogao ni da pretpostavi da otisci stopala hominida, koji su živeli pre više miliona godina, mogu biti

toliko slični otiscima savremenog čoveka. Meri Liki i njen tim su se sigurno veoma iznenadili kada su pronašli otiske stopala na oldupajskom nalazištu, jer su se našli pred najzagonetnijim trenutkom u procesu evolucije. Pronađeni tragovi nisu imali nikakve sličnosti sa dotad pronađenim tragovima drugih primata. Bili su ujednačeni i jasno su ukazivali na hod na dve noge. Razlikovali su se od prethodnih otisaka na kojima su se videle i kandže, tako da je moguće da su pripadali pretku savremenog čoveka.

Otkako su otkriveni, tragovi iz Laetolija su postajali sve veća enigma. Grupa univerzitetskih naučnika je 2018. godine izvršila morfološku analizu ovih tragova. Univerzitet u Arizoni je objavio zaključke ovog istraživanja u aprilu 2018. godine i navode da su i vrste pre

australopitekusa hodale uspravno i na taj način načinile korak u razvoju ka vrsti homo. Kao što to obično biva, jedno istraživanje vodi ka drugom, a rezultat i podaci koji su išli ka rasvetljenju ove misterije stvorili su nove enigme. Na Univerzitetu u San Dijegu objavljeno je neverovatno istraživanje prema kojem su praljudi hodali na dve noge mnogo pre nego što se ranije mislilo – i oni koji su tek hodali na dve noge i oni koji su hodali potpuno uspravno živeli su pre sedam miliona godina. Ova studija je otvorila nova pitanja u vezi sa njihovim srodstvom.

POBEĆI ILI SE PREPUSTITI KATAKLIZMI

Pre oko tri miliona sedamsto hiljada godina na teritoriji današnje Tanzanije došlo je do erupcije vulkana Sadiman, koji je danas neaktivan, a tada je potpuno prekrpio lavom i pepelom oblast Serengeti, gde se nalazi Laetoli. Upravo je taj pepeo, očvrstnuo od vlage, pomogao da se sačuvaju tragovi i priča praljudi koji su ih napravili. Pošto su tragovi fosilizovani, istraživači su uspeli da otkriju da su u pitanju dva para tragova, jedan pored drugog. Na jednom primeru se vidi da su otisci jedne jedinke davali smernice ostalima da je prate. Na osnovu rasporeda otisaka i njihove preciznosti, stručnjaci su zaključili da su bili u pitanju jedan mužjak, jedna mlađa jedinka i dve ženke, od kojih je jedna sigurno nosila najmlađe na boku. Postoji nekoliko teorija o ovoj grupi iz Laetolija i postavljeno je nekoliko različitih hipoteza. Važnost otisaka ove porodice koja je bežala od opasnosti, kao i sama činjenica da su u tome uspeli, potvrđuju nove činjenice u oblasti antropologije i objašnjavaju dotad nerazjašnjen period u evoluciji čoveka, ali njihovo otkriće je takođe otvorilo put novim enigmama u vezi sa australopitekusom, kao onim što znamo o praistoriji i evoluciji.

Replika otisaka iz Laetolija. Prirodnjački muzej, Tokio, Japan.

VRATA PODZEMLJA

LOKACIJA: Jamal i Batagaj, istočni Sibir • RAZDOBLJE: pre 200.000 godina

Kada je u Sibiru otkriven krater ogromnih dimenzija u zaleđenom tlu, zaintrigirano i uplašeno stanovništvo mu je odmah nadenuo ime „Vrata podzemlja“. Ime je na neki način adekvatno jer nam pruža pogled u prošlost.

Kolosalni krater Batagajka dubok je skoro 200 metara i za ondašnje stanovništvo predstavlja neobjašnjivi fenomen. Iz njihove zbunjenosti nastale su brojne hipoteze, a lokalne vlasti su se potrudile da zauzdaju maštu stanovnika uz objašnjenje da je krater nastao usled delimičnog ota-panja permafrosta – sloja zemlje koji je trajno zaleđen. Od tog trenutka do 2017. godine otkriveno je još velikih

kratera na krajnjem severu Rusije. Njihova veličina varira između 4 m i 100 m, ali nijedan ne nadmašuje krater Batagajka. Naučnici su smatrali da ova ulegnuća imaju oblik levka, ali ona su s vremenom postala prirodna jezera. Zahvaljujući satelitskim snimcima geolozi su otkrili da je najmanje jedan od ovih kratera okružen grupom drugih, manjih kratera. Otkako su krateri otkriveni pojavio se čitav niz mogućih

objašnjenja za njihov nastanak. Pošto još uvek ne postoji naučno objašnjenje koje bi u potpunosti rasvetlilo postanak i razvoj ovih geoloških fenomena, broj nagađanja se povećao. Pojedine studije podržavaju teoriju da je krater nastao usled pada meteora. Međutim, najintragantniji događaji su usledili između 2014. i 2016. godine kada se isti fenomen ponovio i proširio i na druge hladnije oblasti Sibira.

Na prethodnoj stranici i desno – Pogled na gigantski krater na poluostrvu Jamal, snimci iz helikoptera tokom ekspedicije.

NAUKA NASPRAM NEPOZNATOG

Univerzitet u Saseksu u Velikoj Britaniji poverio je profesoru Džulijanu Mortonu naučnu ekspediciju koja bi izvršila temeljno istraživanje. Rezultati istraživanja su pokazali da je dno kratera staro oko 200.000 godina. Ali kada je završio s radom na krateru Batagajka, profesor Morton je priznao da to prevazilazi njegovo znanje, pa čak i maštu.

Sličnih sedam kratera velikih razmera postoje na severozapadu Sibira, u Jamalo-Nenetskom okrugu. Jedan od njih okružuje još 20 manjih praznih kratera i još dva koja su pretvorena u jezera. Ne postoji konačan odgovor koji objašnjava pojavu ovih fenomena, a pored teorije o meteoru i otapanju permafrosta treba dodati i one koje sugerišu da se na tom prostoru nalazio vulkan u kojem je došlo do eksplozije gasa, pa je tako zadobio svoj jedinstveni oblik. Osim što nije uverila geološke stručnjake, ova teorija je doprinela pojavi novih pitanja o geološkom periodu u kojem je krater nastao, što je predstavljalo novu enigmę za svet nauke.

GNEZDO OGNJENOG ORLA

Nekoliko decenija pre nego što je pronađena većina sibirskih kratera ruski geolog Vadim Kolpakov je 1949. godine u Irkutskoj oblasti na jugoistoku Sibira otkrio veliku kupastu strukturu, osnove prečnika 100 m, iz čije se sredine uzdizalo brdašće visine 40 m. Ova neobična geološka pojava dobila je naziv Patomski krater, po istoimenoj reci koja teče u blizini, a u narodu je dobila ime Gnezdo ognjenog orla, i tako je poznata u tom

regionu. Kako bi lakše utvrdili starost kratera, naučnici su se oslonili na proučavanje drveća u njegovoj okolini i brojanje godova na stablima. Na ovaj način su smestili brdašće u period od pre oko 250 godina. Ipak, neobično je da se na drveću primećivao ubrzan rast u odnosu na njegovu starost, a isti fenomen je primećen i kod rastinja u Černobilju nakon nuklearne katastrofe 1986. godine.

Usled nepotpunih zaključaka došlo je do niza nagađanja o formiranju Patomskog kratera – da je u pitanju skrivena nuklearna elektrana, asteroid koji se nalazi ispod kratera, podzemni NLO, građevina neke drevne civilizacije... Do sada nisu otkriveni ostaci asteroida ni komadi metala koji bi potvrdili hipotezu o bilo kakvom vanzemaljskom uticaju. Kao i u slučaju ostalih sibirskih kratera, ni ovde se nije mogla potvrditi teorija o udaru meteora usled nedostatka fizičkih ostataka, kao i odgovarajućih hemijskih elemenata koji su karakteristični za ovu vrstu prirodnih nezgoda.

BROJ KRATERA RASTE SVAKE GODINE

Ubrzo nakon otkrića džinovskog misterioznog kratera Batagajka jedan uzgajivač irvasa otkrio je još dve pukotine. Jedna je bila prečnika 15 m i nalazila se u istoj oblasti kao i Vrata

podzemlja, a druga je bila na poluostrvu Tajmir, duboka skoro 100 m i prečnika 4 m. Čuveni geolog Vasilij Bogojavlenski priznao je da ni sam ne zna šta je moglo dovesti do pojave ovog fenomena, ali ga je doveo u vezu sa nizom uzbuna koje su pristizale lokalnoj policiji kada je na desetine ljudi prijavilo da su videli blesak jarke svetlosti dok im je tlo podrhtavalo pod nogama. Od tog trenutka broj kratera se povećao na nekoliko desetina, a pojava koja se smatrala geološkom misterijom pretvorila se u veliki rizik za opštu bezbednost jer ne postoji način da se predvidi kada će nastati sledeći krater. Ovaj uznemirujući fenomen je uzburkao naučnu zajednicu, kao i miroljubivo stanovništvo ove ledene oblasti.

Zasad je nemoguće sprečiti nastanak novih kratera, a ne postoje ni mehanizmi koji bi zaustavili dalji rast postojećih. Krater Batagajka se sve brže širi i izbacuje na površinu ostatke izumrlih i zaboravljenih životinjskih i biljnih vrsta. Ovaj rast je toliko uočljiv da je omogućio naučnicima da zabeleže klimatske promene u proteklih 200.000 godina. Najveća briga naučnika danas nije samo da razviju teoriju koja bi u potpunosti objasnila nastanak ovog fenomena već i da opovrgnu hipotezu o potencijalnoj velikoj eksploziji podzemnog gasa, koja bi uticala na čitav region.